

JORNAL SEMANAL
PRACIA
 Seco da Administração e Typographia
 Prudentópolis — Paraná
 Director: B. LOPATYUK
 Gerente: M. SALAMAGHA
 Endereço: «Pracia», Prudentópolis, Paraná, Brazil.

ПРАЦЯ

«ПРАЦЯ»
 Український тижневник у Бразилії.
 Виходить в четвер
 ПЕРЕДПЛАТ:
 Для Бразилії річно 10\$, півр. 5\$
 Для Північної Америки 2:500 дол.
 Для Канади 2:500 дол.
 Для Аргентини 6 пезо
 Приймається оголошення в ціні 2000 за рядок, або йо с. р. c. c.

Ми а вони.

Якийсь польський недотепа розписався на сторінках „Люду“ про сучасний стан української справи в Польщі. Дурному вічна пам'ять. Сперечатися з ним, чи „власціве“ чи „невласціве“ ми називаємо себе Українцями а не Русинами й не Малоросами, чи нас єсть 34 мільйони чи поверх 40 мільйонів, це було б те саме, що сліпому говорити про красу природи, а глухому про тони й мелодію. Хай собі плете безглузді теревені та нехай читачі „Люду“ подивляють його „премудрість“.

Та єсть там одно цікаве місце. Пише іменно „Люд“ так: „ніодна з держав (себто Румунія, Чехословаччина й Росія (?)) — які мають у себе Українців — прм. Ред.) не має у себе української квестії, кромі нещасливої Польщі“. Маєш слухність на Ляха перешитий Прусаку! Ніодна держава не має днесь так заогненої другонаціональної квестії, як твоя від стіп до лоба нещаслива Польща має грізну для себе українську справу.

Нещастем для Польщі завсігди була, єсть і буде гарна, богата і приманчива Україна. Вже від Болеслава і Казимира датується жадоба Польщі зайняти для себе Україну. Ті хижачькі апетити виринали з великою силою за Ягайла Баторія

премітує її при кожній нагоді, при всяких міжнародних політичних конференціях світових великих держав, у заграничних часописах, перед чужодержавними парламентами і конгресами, вкінці в опінії цілого світа до тої міри, що нині світ уже знає, що це таке Польща. Много великих політиків жде тої хвилі, коли лядська держава сконає неславною смертю.

Підтинає і руйнує Україна Польщу також і внутрішно. Ті сотки тисячів дорого оплачуваної державної поліції так тайної як і явної, яку Польща держить на українських землях для слідження і провокації нашого народа, це руїна польського скарбу і в поліції занятого персоналу. Атентати, саботажі, підпали, це друга сторона медалю. А та мільйонна армія з технічними воєнними озброєннями, що гонить Польщу в пропасть, проти кого вона? Проти України, бо з над Дніпра і Збруча прийде смерть Польщі.

І Україна мусить руйнувати всіми способами Польщу, бож це найдавніший наш ворог, а тепер найгрізніший задля многих причин. Не грізна нам Румунія ані Чехословаччина, ані навіть Росія до тої міри, що Польща. І то не тому, що вона може сильна, могуча. Ні! Але грізна її слабість, нікчемність і підлість, бо це може здеморалізувати українську душу, заразити

перехитрив і твою Польщу вже нераз. Колись мала Польща не таких помічників і не в таких обставинах, а що, чи знищила Україну й українство? А чейже Острожські, Кисілі, Тетері були впливові! Це не минішні хруні-здохляки!

Україна помимо польської скаженої ненависти, помимо нацькованих ворогів і їхнього бойкоту, існує на злість усім і всі нині мусять з нею більше числитися, більше її поважати й цінити, чим здеправовану, зігнулу й коваючу польську ойчизну. І тому українська справа є для Польщі і всіх її акушерів дуже грізна.

К. Крушельницький

Промова

ПІДЧАС ПОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА 154 УКРАЇНСЬКИМ СТІЛЬЦЯМ НА КЛАДОВИЩІ В БЕРНІ Ч.С.Р. Д. 1. ЛИСТОПАДА 1923.

(Докінченно)

А що ми ще й тепер не вміємо вірити і хотіти, хай послужать образки з послідного періоду наших визвольних змагань.

За Центральної Ради нарід Великої України „надіявся“ на тих кількадесят людей, що становили Уряд, налаштанні цілої держави, надіявся на тих, що від самого завязку держави гризлися між собою за „платформи“, надіявся на тих, що в своїй нерішучості, чи слабості духа, допустили до голосовання над четвертим універсалом, проголошуючим самос-

сько-австрійська поміч, знищила „свободу“ і посадила на гетьманський престол Скоропадського.

Частина рабів, тотя що саботажувала і нищила державу, перестала надіятися, а друга — тотя, що доперва з вибухом української революції стала признаватися до Українців, закликала з цілої Європи „надіятися“, а тихонько додавала „неділімо“.

Та не на довго. Раб почувши бич на своїй спині, і почувши, що знехтувавши „власну Батьківщину“ мусить слухати „чужої“, став надіятися на ріжних „соціальных“ провідників і платформ, кинувся в метушню державної борби, перевернув до гори кожен налаштанний державний апарат, зберігавши респектовану вже тоді за границею українську Державу, і що хвиля нападла, що сі чи ті „персбрані“ представники злочинних держав антанті збудують нову державу, хоч в ширість їх помилки вірив а нераз і боявся її.

А коли та сама ідея, в ім'я якої рідив він попередний державний лад, намагала від него крові, він тікав в безвильного бою на фронті, повторив ті самі злочини, що й за Центральної Радою „формірував“ уряди, дивізії, отряди, батальйони а передовсім „штати“ так довго, як в своїй „надії“ на партійного товариша продав многострадалні Західні Землі Української держави, попав сам в полон і запроторив десятки тисяч найкращих дітей України в лядські табори смерті.

А другий пасивок українського „Галичини“, що має сміливість називати „розумом України“ а свою блищу батьківщину „Півмонтом України“ лизав і напоїданчо руку спаршивілого Габсбурга. Він вдавав „льояльного“, не зумів навіть виступити супроти Астрії так, як ставився до другі народи, не перейшов масово до

БІБЛІОТЕКА
 20 ВІСНИК

слава і Казимира датується задоба Польщі зайняти для себе Україну. Ті хижачькі апетити виринали з великою силою за Ягайла, Баторія і Жигмонтів, доки не нагодували її вже раз Козаки і Шведи — горячим салом і оловяними пирогами. Підтята через козацькі війни Польща, дістала опісля еще доброго прочухранця за Гайдамаччини і Коліївщини, а відтак Україна її завалила.

Нова Польща під командою червоного бандита Пілсудского, пішла слідами старої шляхетської Польщі. І для нової Польщі являється нині Україна також нещастем бо за камінь, ми віддаємо також камінь. Східна й Західна Україна віддячуються Польщі добре. І одна і друга підтинає, руйнує і гонить до гробу бутну й дурну Ржечпосполіту. За границею Україна ком-

чи вона може сильна, могоча. Але грізна її слабість, нікчемність і підлість, бо це може здеморалізувати українську душу, заразити серце, спідлити характер, зникчменити нас яко націю.

Українська квестія для Польщі грізна, заогнена. І такою вона буде так довго, як довго хочби маленький клаптик української землі, хочби маленьке число Українців насильно знаходилося в польській державі. Задля України вже раз шматували Польщу, через Україну скінчить вона небавом і теперішнє своє ганебне існування.

„Люд“ затирає з радости руки, що в Галичині працює Ільків, Яцків, Лісковацький, Бачинський для добра Польщі а на загладу українського народу. Не ликуй, не скачи гоца-драла передвачсно! Памятай Ляше, що „Малорос хитрий“,

самою за „платформи“, надіявся на тих, що в своїй нерішучості, чи слабості духа, допустили до голосовання над четвертим універсалом, проголошуючим самостійність України.

Нарід надіявся а сам попав в партійні гри, віддавався розпусті, пиянству, газардовій грі і лінивству, займався грабінню і саботажем державного майна, не хотів йти до війська, а як і пішов то з державним добром тікав домів і ширив далі доморалізацію, надіючись однак, що відносини якось налагодяться.

Непомітна була „віра“ в свою державність, а лиш „надія“ на щось незнане.

Тимчасом держава хиталася, не було кому її піддержати, бо раб увільнений з кайдан „волі“ царя, не хотів слухати своєї власної волі, а в своїм, ним самим установленім правлінню бачив такого самого ворога, яким був цар, котрий рівнож брав до війська, казав платити данину, вимагав послуху і порядку.

Замість підпирати державний будинок, український Марко Проклятий „чіхрався“ о той будинок і так довго ним колибав, аж прийшла „сподівана“ герман-

квіщину „Піємонтом України“ лизав підноpidданчо руку спаршивілого Габсбурга. Він вдавав „льояльного“, не зумів повитися супроти Астрії так, як ставивши другі народи, не перейшов масово до Збруч, щоби подати поміч піднимаюся Матери, — а ждав в покорі і у „философічному“ хитруванні тої хвилі. Велика Україна закріпивши свою владу і о землі Галича упімнеться.

Коли настав „великий“ день для українського народу Галича, коли вже всі національні області Австрії горіли повстанням і проголошували свою національну державність, галицькі „мудреці“ тинялися еще по віденських кольбах і та гречно пращалися зі своїми довголицими гнобителями, неначе жаль їм було старенького коритця.

Вони еще „не вірили“, що час національного воскресення настав! Всі національно одноцільні полки давньої Австрії мали вже прикази від своїх правительств, а Українці Галича, славні „Тирольці Смерду“ йшли до настуу над Пявою за уступившого цісаря.

А коли по довгій надумі і ваганню

Петро Франко.

Битва під Пилявцями.

Історичне оповідання.

Драгони найшли в одній хаті двох сліпих лірників. Підозріваючи, що це шпігуни Хмельницького, казав їх поручник припекти огнем. На запити потвердили, що Хмельницький стоїть коло Білої Церкви і не скорше піде в похід аж дїждеться допомоги хана. Робота сотні була скінченна, казав ще тільки повісити лірників. Зadowolений посвистував крізь зуби. Не журився що зрабував королівське село. Таж так робило все військо: рядові жовніри, дивлячись на старших і собі справляли гулянки і небавом прогуляли свою платню, що отримали на три місяці наперед. Не звикли жити помірно й тепер пускалися грабувати по селах; силоміць брали все і безпущували. Ось так своєволив польський відділ з поручником, коли це враз застугонили кінські копита і до села вихором упали козаки.

Закіпіла коротка, очайдушна боротьба. Жалібно просвистала куля коло вуха поручника, що тікав верхи до Константинова. Із сотні остав тільки один драгон... Поручник знав добре Ярему, тож післав позначеного жовніра з докладом. Коли Ярема почув що Хмельницький ось-ось надїється хана, заколов зі злости жовніра...

Положення Яреми було розпучливе. Йому загрожував сам грізний Кривоніс. Щоб як небудь рятуватися післав пана Тишкеви-

ча до Заславського з проханням погодитися. Біля Молганського Камення подали собі ватажки руки на знак згоди.

Оба злучені війська взяли Константинів, бо залога в силі пять тисяч козаків подалися до Хмельницького. Ватажки взялися переглядати табор. Панове один по перед другого чванилися своїми кінями, збруєю футрами та самоцвітами. Усіх шабель було до стопятьдесять тисяч; дві треті цього натовпу були військовими слугами, годящими й до бою.

Заславський видав для своїх гостей величавий бенкет у своїй катрязі. Столи вигиналися під розкішною посудою зі золота, срібла та фарфору. Перед обідом достойні гості викупалися у срібних ваннах. Ярема що в поході любив простоту а гидився розкішу, сказав до своїх товаришів:

„В таборі більше золота й срібла чим слова!“

Страва та їжа була так вибаглива, що вчений Остроріг прирівнював пир до забав Люкуля). Один із прибічників, щоби підлизатися, заявив у бесїді, що Заславський самими тільки медами та цукровими львами, цвітами та деревами куди перевищив римських імператорів. Музики не вгавали ні на хвилину.

„Ми зібралися мов на весіля“ — замітив у ясну хвилину Заславський.

Грубезний Тишкевич, щоби догодити Яремі, якого не покидав гукнув і собі:

„Та проти таких гультіпаків як козаки і куль тратити шкода, ми вітрами розженемо їх по полю, як тільки скаже нам ватажок!“

Одначе Ярема не був хоробрий на словах, тільки на ділах і така самопевність

була йому вельми немила, бо засліплювала й робила необережним. Він знав що гулянки і розкоші лишать слід. Побоювався, чи табор Заславського не стане гробом для жовнірів. Уже хотів гостро скартати пана воеводу, але серед загальної веселости гукнув богохульно один шляхтич:

„Господи Боже! не помагай ні нам ні козакам а тільки дивись, як ми справимося з отсим ледачим хлопством“.

Перед входом до шатра стояв біля воза воеводи Кисіля молодий козак даний Кисілеви на закладника і на вид гульні промовив стиха:

„Мабуть пани позїздилися на ярмарок із таким крамом, щоби його поміняти на козацькі рядна та опони!“

Ніч світила безчсленими вогнями. Козак простояв хвилину біля воза, потім непомітно наче гадина прослезнувся поміж возами і зник серед натовпу слуг, що носили полумиски та пляшки. Поспішив до козацького батька, буйного Хмеля.

Вишневецький хоч і був готсвий вести справу спільно зі Заславським одначе ані думав признати над собою верх Заславського: він гидив старим розкішником. До цього причинилося ще й це, що Заславський розпочав переговори з Хмельницьким. А між тим Хмельницький вносив через це між панів незгоду і вижидав Татар. Свій табор пересунув Хмельницький до Пилявць і станув у маленькому пилявецькому замку.

Кисіль разом із православною шляхтою та кількох інших вельмож між ними й сам Заславський були не від того, щоби гукнутися. Їх маєтності лежали на Україні.

Більша частина ворохобників були то колишні піддані. І один шляхтич Цехлинський сказав прямо:

„Сам не вмю орати землі, а прости милостині — соромно!“

Два тижні тревали переговори а тимчасом Українці, що були в польських прагонах і слугах, утікали до козаків та свіщали про все, що діялось у польському таборі.

Козацьке військо росло. Полковник Нецай на очах польського війська спалив кілька дворів, зніс дві корсви Вишневецького і пішов до Константинова, куди вже надходив грізний Кривоніс.

Але Ярема не сидів даремно Розсїлав підїзди. Один з них привів двох Татар. Князь писав до Кисіля, щоби той сповістив Заславського пірвати мирні зносини і напасті на козаків, заки ще не прибула татарська орда.

Заславський відповів, що це неправда. Тоді Ярема пірвав зносини з головним табором, але пани натиснули на Заславо і він рушив уперед та не на довго. Козаків усім військом а тільки не боронили лицарям виїздити на герці.

Щоби дати змогу козацьким вагагам спокійно збиратися, уставив Хмельницький табор на схід від річки Пилявки посеред болот. Полки Кривоноса вирядив до Константинова на чати, щоби коли Поляки відступатимуть стрінулися попереду ватажкам. Поляки були збиті, а козаки збилися з одного місця.

Хмельницький узяв в облогу табор

проголошено свою державність, не було тільки сильної і доброї волі, щоби одностайно піти на ворога і закріпити свою Свободу.

Боролись як льви лиш ті, що територіально безпосередно граничили з ворогом, а з подальших повітів треба було буюком гнати на фронт. Оних-бо, після їх розумовання, не мали потреби боротися, бо до них від ворога далеко і вороги до них не дійдуть.

А деякі провідники народу, секретарі і референти, кивали поважно головами, говорили в революційно-національній Уряді до ворога його мовою, боялися дати дозвіл на труси в ворожих дворах і косцюлах, де скривалися ті самі пани, а котрими вони гречно в їх мові цвєнкали, а котрі опісля ручними гранатами і скорострілами їх до ганебної угечі підганяли.

Своєю невмілою роботою вносили хаос у державу, потурали дезерції старшин і бунтам стрілецтва, займалися нафтою, бензиною, сіллю, свічками, лаялися і боролися за плятформи і посади, надіялися на 14. точок, не мали відваги повірити в народню ідею, бо вона вимагала від них сейчас крови, не вмели воскресити в собі почуття обов'язку супроти держави і історії.

Коли для добра народу і держави треба було підписати засуд смерти на дезертира чи на звичайного злодія, не було відваги, бо жалко було „свого“ чоловіка.

Батьки народу, ті колишні революціонери, ронили сльози у таких випадках і довели своєю нерішучістю чи поблажливістю до того, що очайдушні борці за свою державу, голі і босі, без оружя і стріливи, лишаячи незлічимі маси вбитих і ранених мусіли відступати за Збруч вже з новою „надією“, що звідтам прийде поміч, яка закріпить Данилову Державу. Але мало було таких, що вірили в се.

Колиб тота горстка Української Галицької Армії, що стояла перед заліздницьким мостом в 1919 році в хвилі, коли всякого рода „секретарі“, „стратегі-юристи“, радикальні європейські міністри“ пізнавши свою нікчемність і боячись відвічальності за свою роботу, перелавали повноважності Президентови Держави — тому неповинному мученикови за безглузде і злочини других — була сподівалася, що ті „мужі державні“ схочуть колись ще раз називатися захисниками народу і будівничими держави,

ПОВИННА БУЛА ЇХ ВСІХ ВИСТРІЛЯТИ

і дати тим способом всім пізнішим шантажистам, карієровичам і рабам у виді „учасників трудових з'їздів“ жорстоку науку, що за відповідну працю жде й відповіда нагорода

ні і болючі хвилі і поступки. Чому видвигаємо на сьвітло наше злочини?

Чому пригадуємо свої і покажуємо світові нашу малокультурність?

Чи може, винуватиме того, зложити і очернитися і з нами і з тим тих, чия доля востанок у стерній державі?

Чи може у нас власній обороні?

Ні!

Ні зі злоби!

А для науки на судаче!

Для витягнення відповідних заключень!

Для віднайдення правдивої дороги до волі і самостійності. Дружні народи, що довгі літа невскипущою працею і з правдивою любов'ю до своєї вимріяної державності підготовляли підвалини під Народний Урам, святкують нинішній день як празник праці і народного воскресення.

Ми, що до вибуху світової війни не уявляли собою одноцільної духової маси, що не мали спільної державної ідеології, що взагалі не були приготовані на такі величезні потрясення, які нас васкочили, не могли видаши зі себе кращих провідників, як тих, про яких передше здадувалося.

Не маючи докладних плянів і назначених-вишколених державних робітників, ми силою конечности мусіли впасти і скінчити так, як отсе недавно ми скінчили.

Нинішній день для нас *днем гірких споминів браку віри в народню ідею і заведеної надії!*

*

Причини нашого упадку мусимо в будучині мати все перед очима і від нині ми мусимо піти іншою дорогою, як йшли наші попередники.

Щоб трафити якраз на добру і спасенну дорогу, мусимо пригадати собі і мати все на думці слова: „гноті с'автон“ (пізнай себе самого) слова висказані одним з найглибших старинних мислителів і найкращих синів свого народу.

Заглибляючись у пізнавання себе самих, пізнаємо нашу історію, пізнаємо добрі і злі сторони наших славних і нікчемних предків, а зміряючи до будови самостійної держави, посягнемо і по здобутки духа других народів і навчимося дечого і від них якими дорогами треба йти і яку працю треба вкладати, щоби мож колись в будучині і нам святкувати день народного воскресення і свободи.

Ми мусимо узброїтися в англо-саксонську завзятість, в ірландську безпощадність супроти ворогів і своїх Брюховецьких і Тетерів, в семіцьку впертість і жажду пімети за заподіяні кривди, в сербський патріотизм і бойкість в обороні національних прав, в чеську солідарність, робітничу і самопоможествованню для

лений в ідеал своєї самостійности не пожалує своєї крові і майна і в обороні своїх прав постоїть так, як стоїли грецькі борці під Термопіями і Галичане в Києві в 1240 році.

Тоді представники нашого народу зможуть з ясним чолом і чистою совістю йти на отсі могилки наших братів і зложити **ВІНЕЦЬ СЛАВИ** від Вільної, Самостійної, Соборної Української Держави!

Український Фонд.

Оподаткували себе слідуючі:

1. п. Білецький Іван Прудентопіль (лін. Гварапуава) на 6\$ річно і кличе: п.п. Петра Боршняка і Миколу Соловій з цейж лін.
7. п. Верес Никола з Ріо де Арея на 6\$ річно.
3. п. Тарновський Стефан з Тіжуко Прето на 12\$ річно.
4. п. Музика Кирило з Н. Галісії на 6\$ річно і кличе: п.п. Павла Музику і Володимира Косовського.
5. п. Конопацька Марія з Оутубро на 2\$ 400 річно і кличе: п.п. Анну Басісту з Конзуль Поль, Катерину Недужак і Юлію Хмільовську з Сетембро.
6. п. Николів Мирон з Понта Гросса на 3\$500 річно.
7. п. Гаванський Йосиф з Віаторії на 6\$ річно і кличе: п.п. Т. Богачука з Віаторії і Івана Лесцюка з Есперанси.
8. п. Ковтун Іван з Бара де Арея на 10\$ річно.
9. Швец Стефан з Бара де Арея на 12\$ річно.
10. Пелехатий Гнат з Бара де Арея на 12\$ річно.
11. п. Сиротюк Яким з Ріо де Арея на 2\$ річно.
12. п. Бурковська Текля з Антоніни на 2\$400 річно.
13. п. Басіста Анна з Конз. Поль на 2\$ 400 річно і кличе: п.п. Марію Конопацьку, Юстину Смагу і Марію Богданович.
14. п. Папіж Павло з л. Гварапуави на 6\$ річно.
15. п. Папіж Ілько з л. Гварапуави на 6\$ річно.
16. п. Папіж Маланка з л. Гварапуави на 2\$400 річно.
17. п. Григорій Зубрицький з Кебра Дентес на 6\$ річно.

Разом — 103\$100

Прудентопіль.

Дня 22. грудня ц. р. відбулося засідання Виділу Тов. „Україна“. Предметом наради була справа Українського Фонду“. Іменно ко-

Рівночасно Виділ ліквідуючи свої довги, отсим прилюдно оголошує, що евентуально невикладені еще уділи (акції) належить зголосити негайно голові товариства, бо рахуючи від нинішнього дня ті уділи по впливі 30 днів зістануть товариством „Україна“ уневажнені.

Прудентопіль, дня 22 грудня 1923.

Виділ Товар. „Україна“.

Чересторога!

Поміж нашим народом розпустив п. Карманський нікчемну вістку, що від нового року наша газета вже не буде виходити. Це злобна брехня. „Праця“ буде виходити й на дальше без ніякої зміни. Не дайтеся збаламутити тому панкови!

РЕДАКЦІЯ.

Українська справа.

Будуть судити Укр. послів.

Варшавська прокуратурія на внесок корупшеного львівського генерала Єнджевського домагається потягнення до відповідальности послів Українського Клубу (Підгірського, Пирогоза, Васильчука, Дмитрюка, Чучмая, Маківки, Хруцького, Комаревича, Пристуня, Братуня, Павлюка, Козубського, Косицького, Войтюка і Любарського) за інтерпеляцію в справі — зрабавання фортецяну — власність «Тернопільського Бояна» і Української Бесіди» офіцерським гарнізонним клубом в Тернополі в 1919 р. В інтерпеляції ген. Єндж. добачує образу польського офіцера.

Внесок послів Українського Клубу і инш. в справі масових арештів.

13 жовтня ц. р. Панетюва поліція в Сарнах на підставі розпорядження Головної Команди поліції доконала масових арештів цивільної людности. Заарештовано 105 осіб, переважно селян і робітників. Поліція забирала людей з скотом від праці в полі, втаргаках із мешкань. Арештованих били. 14 жовтня пос-

ПОВИННА БУЛА ЇХ ВСІХ ВИСТРІЛЯТИ

і дати тим способом всім пізнішим шантажистам, карієровичам і рабам у виді „учасників трудових з'їздів“ жорстоку науку, що за відповідну працю жде й відповідна нагорода.

Тим своїм кроком булаби У.Г.А. сповнила одну з найбільших і найенергічніших прислуг Українському Народови.

Булаби українську будучність навчила, що кровю мас народніх не вільно грашися.

Та на жаль в тім однім моменті ми „несподівалися“.

*

А тимчасом вороги наші не спали, а підглянувши наші слабі сторони зорганізовано наперли на нас, вибили з рук наших стяг свободи, закріпили наш цілий нарід, а його колишніх ідейніших провідників виперли поза границі, засуджуючи їх таким способом на жебрачий хліб скитальщини!

Справдилися слова св. Марка: „Устане бо нарід на нарід; се почин горя“.

* * *

Чому якраз нині згадуємо про ті сум-

сонські завзятість, в ірландську безпощадність супроти ворогів і своїх Брюховецьких і Тетерів, в семіцьку впертість і жажду пімсти за заподіяні кривди, в сербський патріотизм і бойкість в обороні національних прав, в чеську солідарність, робучість і самопожертвованне для добра народу і держави.

*

Від нині, від хвилі, коли відкриваємо се знамя терпіння на отсих незначних могилках наших братів, що ждуть від нас якогось діла, від якого і їм легше було би лежати в далекій стороні, ми мусим щодня розривати сю рану, яку нам завдали вороги, ми мусимо вслухуватися і відчувати той біль, який терпить наш нарід, ми мусимо вміти його у відповідний напрям справити, ми мусимо на взір релігійних пустельників віддати себе цілих — кров і кість — народній ідеї.

Працювать, працювать і в праці сконать!

А коли підемо тою дорогою, доведемо до того, що цілий нарід пізнає себе самого. Він зрозуміє, що без збурення Картагіни нема життя Римови, а задив-

Прудентопіль.

Дня 22. грудня ц. р. відбулося засідання Виділу Тов. „Україна“. Предметом наради була справа „Українського Фонду“. Іменно колісь розпочав був п. Карманський збирати народний податок. Та однак узбираними ним грішми не завідує жадний комітет, а лишень оден п. Карманський особисто. Терцер по його виїзді, товариство „Україна“ взяло на себе дальшу акцію збирання податку на „фонд негайної допомоги“ і за той фонд воно бере повну відповідальність. Кожий жертводавець буде поміщений в „Праці“. За гроші, які збирав п. Карманський тов. „Україна“ не бере ніякої відповідальности. Після потреби і вказізок від компетентних національних чинників, тов. „Україна“ вишле узбирану готівку, де того вимагатиме потреба.

ським лист до турецького султана, коли це козак звістив прибуття до табору полковника Носача з Українцями з Галичини.

„Нумо, пане писарю, на коні!“ — Хмельницький із дружиною помчав до табору. Полковники Тиша і Носач утворили два полки. В одному з них запримитив Виговський дві сотні галицьких Гуцулів і звернув на них увагу Хмельницького.

„Братя Галицькі! За віру й одну самостійну Україну підносимо нашу зброю. Очі наших полків глядять на вас, що з малими силами кинулися як льви на Каменецьку кріпость. Докажіть, що не згубили ви там відваги, що є міць у ваших руках. З нами Бог!“

„Або побем або домів ся не верним“ — гукнули Гуцули.

Хмельницький оглядав полк за полком. Всюди говорив короткі, палкі промови. Коли кінчив світитися очі і затискалися п'ястуки. Самарські лугарі дивували гетьмана своїми короткими балтами-булавами, якими кидали на причуд цільно.

„Це збруя нашого Ташлика!“ — говорили лісові гайдамаки. Полк Лисенка званий Вовгурцями рвався до бою і коли тільки Поляки кинулися на герці, Степовики Гайчури воювали арканами та ловили шляхтичів на відступ сорок кроків наче жеребців у табуні. Серби з ножами кидалися на своїх противників а козаки з над ріки Дону кололи на дві сажні списами. Священники в таборі правили молебні та помагали гетьманови розбуджувати релігійне оживлення. Під проводом старих Запорожців ще до недавня свавільні купи переменялися ско-

ро в послушні воевничі полки. Хмельницький використовував кожду хвилину дорогого часу.

Вранці 20. вересня, вартові, що стояли над річкою, прибігли в козацький табор.

„Гей, гей! панови молодці! пани вже очуняли і викликають на герці!“

Весело й гучно сурмили сурми. Голос труб клався над табором наче проміння сонця через хмари.

Серед табору на буланому коні сидів Богдан Хмельницький.

„Поспішайте! поспішайте!“ — гукнули осаули — „звеселіть пана гетьмана!“

Бистрі очі козацького батька окинули цілу місцевість: по обох боках річки простягалися багністі луки, дуже ірузкі. Через багна вела гребля. Хмельницький звернувся до Чорноти:

„Пане обозний! Виряди дві тисячі заступів, хай покопають за греблею рівчачи та копалки!“

Чорнота митнувся конем до табору і в мить вирушили сірі козаки в куцинах (в коротких сіраках) на греблю. Для їх охорони кинув Чорнота два полки. Кинулися на них Самійло Ляц і князь Корецький переправили свої ватаги в брід повище греблі і розсипалися по чагарниках. Піші і кінні козаки й поляки билися одинцем і купами з рівною відвагою. Болото коло греблі ще не розгрузло зовсім і польський ватажок взяв греблю проб'єм.

бо Заславський засипав її гарматніми кулями. Тільки безмірна відвага Запорожців стримала Поляків до вечора. Кількадесят лопатників попало в польський полон. На муках висказали, що ось ось надіде хан з

великими силами. Того ще дня знайшов полководець брід понище греблі і здобув перехід на друпий бік Пилявки. В таборі Поляків запанувала радість:

„Вдаримо зразу здобувати курник!“ — позували воеводи ня малий пилявецький замок. Зливний дощ і скоро ніч спинила бої.

На другий день у вісторок ударив уманський полк на польський віділ Йордана, випер його на другий беріг річки а Чорнота під захистом герцівників обвів валами небезпечне місце. Жвавий полковник Ганжа гарцював попереду свого полку та вживав шляхтичів одного за другим. Наче на танець виїздив любий полковник із одним пірначем у руці, розбивав шаблю противника а з нею й голову. Жах напав на Поляків. Трох шляхтичів зразу кинулися на полковника. Двох напало з переду а один заїхав зі заду так, що полковник цього не замів.

„Гей, панове!“ — гукнув Ганжа — „а ну, разом!“ — В мить зніс одному праву руку, схопив його на руки і кинув на другого. Крикнули Запорожці, щоби берігся зради. Не дочув полковник аж вілася йому горяча куля через плече в серце. Почув горячий поцілуй козак і з сідла похилився. Рознесли Запорожці шляхтича нагайками, підняли тіло героя й поховали коло замку.

Не виходили цього дня козаки більше на герці, але Поляки занепокоїлися.

„Це певно хитрощі Хмельницького“ — говорив Остроріг.

„Може хлопці втікають, злякавшись нашого лицарства?“ — говорили інші.

ловної команди поліції доконала масових арештів цивільної людности. Заарештовано 105 осіб, переважно солди і робітників. Поліція забирала людей з скотом від праці в полі, в тартаках із мешкань. Арештованих били. 14 жовтня посла Павлик і Тимошук інтерв'ювали у Команданта повітової поліції в справі зазначених арештів і просили дозволу на побачення з арештованими але в цьому їм відмовлено. 14 жовтня Луцька поліція доконала арештів в театрі «Кропштейна» підчас вистави. Арештовано членів товариства «Просвіта». Витягнули з суфльорської будки суфльора Олексу Дролана й арештовано на сцені артистів — аматорів Сергія Дробина і Микола Дублянського. В ночі відбулися масові ревізії і арешти української і жидівської людности. В редакції «Селянська Доля» препроваджено ревізію й заарештовано всіх співробітників редакції. З цього приводу редакція не чинна. В Українській книгарні «Нива» препрова-

„Ні певно козаки вибирають собі нового гетьмана.“

В козацькій таборі забили в бубни, засурмили, палили з рушниць і гармат, тисячі голосів вигукували:

„Аллах! Аллах!“

Поляки з ляком догадувались, що це прибула татарська орда.

А тимчасом Хмельницький задумав военний підступ. Він знав, що Поляки лякаються орди і задумав їх ордою налякати.

В опівночі прибув справді малий татарський загін, але всього чотири тисячі люда з Карабчеєм мурзою і Тимошом Хмельниченком.

Досвіта жовніри дивізії Тишкевича привели в табор бранця в одежі священника. Це був козак підсланий гетьманом. Як звичайно взяли його на муки, але священник сказав: „Я вам усю правду виявлю: Хмельницький так злякався вашої сили, що вже мав тікати, але вчора у вечері прибуло до нього сорок тисяч Татар та ще й сам хан небаром буде.“

Військо польське яке не спало всю ніч дожидаючи нападу орди, побачило досвіта, як безчисленні орди Татар кинулися до річки і загукали хижим голосом: „Аллах! Аллах!“ Це були Татари Карабчея й Татари Тимоша — п'ять тисяч козаків, перебраних у татарську одежу.

В польській таборі запанував незвичайний переляк, нелад був страшний, кождий приказував і ніхто не слухав приказів. Всі бігали, ставали де хотіли, ватажки звертали вину один на другого і не знали що чинити.

(Далі буде)